

Република Србија

Апелациони суд у Београду

Court of Appeal in Belgrade

Правно схватање

ВИСИНА ДНЕВНИЦА ЗА СЛУЖБЕНА ПУТОВАЊА

У погледу висине дневница за службена путовања у иностранство примењује се Уредба о издацима за службена путовања у земљи и селидбе у иностранство који се Савезним органима управе признају у материјалне трошкове до 29.09.2007. године, а од овог датума Уредба о накнади трошкова и отпремнини државних службеника и намештеника, као посебан пропис на који упућује члан 118 тачка 3 Закона о раду. Општи акт послодавца не може прописивати нижу вредност ино дневница од вредности прописаних уредбом.

Из образложења:

Одредба члана 118. Закона о раду: Запослени има право на накнаду трошкова у складу са општим актом и уговором о раду и то:

- за време проведено на службеном путу у земљи;
- за време проведено на службеном путу у иностранству, најмање у висини утврђеној посебним прописима.

Поштујући ову правну норму слово закона, када је реч о накнади трошкова на службеном путу у иностранству, одређује да та накнада мора бити најмање у висини утврђеној посебним прописима. На тај начин дефинисан је начин одређивања доњег минимума назначене накнаде: то је учињено упућивањем на посебан пропис који се мора поштовати. При томе се тај пропис не дефинише. Међутим, то са становишта правог значења може бити само Уредба о накнади трошкова и отпремнини државних службеника и намештеника пошто други пропис то питање не уређује.

Тачно је да ова Уредба садржи говор о правима запослених у одређеној радној средини (државним органима): и у односу на одређену категорију запослених: намештеници и службеници у државним органима и да је у њеним прелазним одредбама садржана норма о проширеном њеном дејству на аутономну покрајину и јединице локалне самоуправе. Међутим, и није био њен задатак да одреди своје проширено дејство и на друге радне средине где важи општи радно правни режим. То је могао да учини ЗОР. Закон је то учинио:

- прописујући да доњи минимум одређује посебан пропис;
- употребљавајући атрибут посебни уз реч пропис и на тај начин указујући на његову индивидуалност;

Томе у прилог и ови разлози:

- што појам пропис својим садржајем обухвата и подзаконске акте, а међу њима и Уредбу као акт ниже правне снаге;
- што не постоји други пропис на исту тему;
- што употреба исказа: посебни пропис у тексту ове норме показује да то не може бити општи акт у значењу из одредбе члана 8. ЗОР;

На то упућује и то што неопорезиви износ дневница за службено путовање у иностранство, за запослене је до износа прописаног Уредбом о накнади трошкова и отпремнини државних службеника и намештеника. У том смислу се у одредби чл.18 став 1 тачка 2. Закона о порезу на доходак грађана прописује да се не плаћа порез на износ дневнице за службено путовање у иностранство до износа прописаног од стране надлежног државног органа.

Из овога и закључак: да је Уредба донета ради примене на државне службенике и намештенике, али се по наведеној одредби Закона о раду примењује и на све остале запослене код свих послодаваца. Исто у теорији.

Када би се прихватило супротно правно схватање тада би била створена дискриминација у односу на категорију запослених у општем радно правном режиму у односу на државне службенике и намештенике.

То чини основаним закључак: да из наведене одредбе Закона произилази да послодавац својим колективним уговором, правилником о раду односно уговором о раду запосленом не може утврдити мање право од права утврђеног Уредбом о накнади трошкова и отпремнини државних службеника и намештеника. То практично значи да се Уредба непосредно примењује и да послодавац није обавезан да у колективном уговору, правилнику о раду или уговор о раду уноси одредбе о издацима за службено путовање у иностранство, изузев ако се запосленом не утврде већа права од права утврђених Уредбом.

Ради тога неупотребљиви су разлози:

- Да је међународни друмски теретни саобраћај специфична делатност
- Боравак возача у више земаља у току руте
- Ценовник за услуге транспорта и однос понуде и тражње
- Однос трошкова - наплаћене цене превоза
- Ризик пословања
- Пређена километража
- Специфично висок удео трошкова у бруто приходима
- Специфичан ризик окружења;
- Разликовање права и правде;
- Ефекат који транспортна предузећа имају на друге привредне субјекте
- Дужина трајања транспорта за одређене дестинације и с тим у вези преглед ценовника услуга транспорта те да зато недостаје вредност за подмирење ових трошкова

Сви ти разлози су ванправног карактера и не указују на погрешну примену права код заузетог правног схватања. Одређени разлози и ако не утичу на поштовање доњег минимума могу утицати на висину обима ове накнаде као што је на пример време проведено на службеном путу и ништа више од тога.

Разлог да дневнице за службено путовање (у земљи или иностранству) не престављају законску категорију је правно погрешан.

Томе се противи цитирана одредба чл.118 став 1 тачка 2 и 3. ЗОР. Истина у овој норми се не користи појам дневница али користе појмови трошкови, накнада за службени пут, земља иностранство и посебан пропис, као меродаван извор права који у свом садржају обухвата и дневнице и одређује њихов обим зависно од земље. То што је вредност дневница фиксно одређена независно од врсте трошкова занемарује њихову сврху да буду паушална накнада за друге трошкове који нису индивидуално исказани али постоје због обављања посла у иностранству. Зато је без значаја аргумент да ЗОР не познаје појам дневница;

Позивање на одредбу члана 32 став 1 ал.2 и 3 Општег колективног уговора („Сл.гласник РС“ 50/08,104/08 и Анекс 8/09) је ирелевантно из разлога:

- што одредба чл.118 тачка.3. ЗОР не упућује на општи акт већ на посебан пропис и што тај општи акт више није у правном саобраћају.

Тврдња да су одредбе ЗОР недовољно јасне не користи код целине изнетих разлога.

Који су то посебни прописи образложено је у претходном тексту. У присуству тих разлога остаје без значаја позивање на одредбу чл.37. Закона о платама државних службеника и намештеника. Ово и зато што је упућујућа норма садржана у одредби чл.118 став 1 тачка 3. ЗОР као општем радно правном пропису.

То што послодавац у општем радноправном режиму послује по тржишним принципима је без значаја из два разлога:

- што га то не ослобађа обавезе да покрије трошкове пословања у које спадају и трошкови службеног путовања;
- и што је контрола општих норми у надлежности Уставног суда.

Позивање на Самоуправни споразум о највишем износу дневница возачког особља у међународном друмском теретном саобраћају за време проведено у иностранству није од значаја. Претходно тај текст није досатављен али и да јесте није посебан пропис, а и не може заменити посебан пропис јер се не сврстава у његов садржај са становишта доњег минимума. Разлог да се транспортна делатност не може сматрати службеним путовањем тиче се основа, а не обима права на накнаду из овог основа.

То исто важи и за употребљени разлог који се односи на опис послова возача. При томе сама дефиниција службеног путовања као путовања из Републике Србије у страну државу и обратно, службено путовање из једне у другу страну државу и службено путовање из једног у друго место у иностранству указује да запослени и тада обавља послове.

Када се ради о примени Уредбе и у односу на запослене који се налазе у општем радноправном режиму упућује и одговор дат од стране Министарства рада и социјалне политике на питање: Да ли се на запослене код послодавца са статусом привредног друштва примењује Уредба о накнади трошкова и отпремнине државних службеника и намештеника, односно да ли послодавац има право да запосленом умањи износ дневнице за службено путовање у иностранство за 60% у случају када обезбеди тзв. ланч пакет за сва три obroка?

Право запосленог код послодавца са статусом привредног друштва на накнаду трошкова за службено путовање у иностранство утврђено је одредбом члана 118. тачка 3) Закона о раду ("Сл. гласник РС", бр. 24/2005, 61/2005 и 54/2009 - даље: Закон) и одредбом члана 32. алинеја 3. Општег колективног уговора ("Сл. гласник РС", бр. 50/2008, 104/2008 - Анекс I и 8/2009 - Анекс II).

Према члану 118. тачка 3. Закона, запослени има право на накнаду трошкова за време проведено на службеном путу у иностранству, у складу са општим актом и уговором о раду, а најмање у висини утврђеној посебним прописима, при чему се под посебним прописом сматра Уредба о накнади трошкова и отпремнини државних службеника и намештеника ("Сл. гласник РС", бр. 98/2007- пречишћен текст - даље: Уредба).

Према одредбама члана 32. Општег колективног уговора, послодавац је дужан да запосленом обезбеди накнаду трошкова за време проведено на службеном путу у иностранству под условима и на начин утврђен одговарајућим прописима, где се под одговарајућим прописима сматра Закон и Уредба.

Наведеним одредбама Закона и Општег колективног уговора прописано је право запосленог, односно обавеза послодавца да запосленом надокнади трошкове службеног путовања у иностранство у висини, под условима и на начин утврђен посебним прописом, а то је у складу са наведеном уредбом. Овим одредбама није направљена разлика у односу на делатност послодавца или у односу на радна места запосленог. На основу тога сматрамо да се наведене одредбе примењују подједнако на све послодавце и запослене на територији Републике Србије, независно од делатности којом се послодавац бави или специфичности послова које обавља, као и независно од радног места или послова на којима је запослени распоређен да ради. То би значило да у сваком случају када послодавац упути запосленог на службени пут у иностранство да за његов рачун обави одређени посао, дужан је том запосленом да надокнади трошкове службеног путовања најмање у висини утврђеној наведеним прописима (Уредбом). Према члану 22. Уредбе, износ утврђене дневнице за службено путовање у иностранство умањује се ако је обезбеђена бесплатна исхрана и то у одређеном проценту зависно од тога да ли су обезбеђена бесплатно сва три obroка или сваки појединачно. У ставу 4. овог члана, прописано је шта се сматра обезбеђеном бесплатном исхраном за државне службенике и намештенике, што се, прописаном обавезом примене Уредбе преноси и на послодавца са статусом привредног друштва. Ставом 4. наведеног члана утврђено је да је државном службенику и намештенику који службено путује у иностранство обезбеђена бесплатна исхрана ако се она не финансира из буџета Републике Србије.

Применом Уредбе на запослене у привредном друштву ова одредба би значила да је запосленом у привредном друштву обезбеђена бесплатна исхрана на службеном путу у иностранству ако се она не финансира из средстава привредног друштва. У смислу ове одредбе, најчешћи случај када је на службеном путу у иностранству обезбеђена бесплатна исхрана је када послодавац упути запосленог на службени пут у иностранство код пословног партнера или другог лица ради преговора и договора о пословној или сличној сарадњи или склапања пословних уговора, којим поводом страни послодавац приређује пословни ручак или вечеру или у случају других свечаних манифестација када запослени присуствује свечаном ручку или вечери и сл. У том случају трошкови исхране запосленог на службеном путу обезбеђују се на терет страног партнера, односно другог лица, што значи да се не плаћају из средстава послодавца. О овоме је обично послодавац унапред информисан, те је из тих разлога у члану 16. став 2. Уредбе прописано да послодавац приликом издавања путног налога запосленом у путном налогу обавезно стави напомену о томе да ли су обезбеђени бесплатан смештај и исхрана. То значи да је умањење дневнице запосленом по основу обезбеђене бесплатне исхране могуће само изузетно када се за то стекну прописани услови и када то послодавац посебно назначи у путном налогу. Такође, чланом 20. Уредбе је прописано да се трошкови исхране и градског превоза у месту боравка у иностранству накнађују запосленом у износу који је утврђен у Списку дневница по страним државама. Прописани износи дневница се исплаћују без обавезе запосленог да достави доказ о коришћењу obroка или градског превоза. Овом одредбом је прописана висина дневнице за службено путовање у

иностранство у новчаном износу према валути земље у коју запослени путује. Дакле, нема законског основа, односно Уредбом није прописана могућност да се дневница запосленом исплаћује у натури, путем тзв. ланч пакета или на други начин давањем намирница, те да се по том основу умањи дневница као да је обезбеђена бесплатна исхрана. Мишљења смо да овакву могућност послодавац не може да примењује и када је то утврдио својим општим актом, јер би то према члану 8. Закона, значило да је запосленом утврдио мање право од права утврђеног законом, те се у том случају, сходно члану 9. овог закона, мора примењивати закон.

На основу свега напред наведеног мишљења смо да:

- према члану 118. тачка 3) Закона и члану 32. Општег колективног уговора, запослени има право на накнаду трошкова за службено путовање у иностранство најмање у висини, под условима и на начин утврђен Уредбом;
- се Уредба сходно члану 118. тачка 3) Закона, примењује на све послодавце и запослене, што значи и на послодавце са статусом привредног друштва као и на запосленог на радном месту возача у међународном транспорту;
- не постоји законски основ да се запосленом у конкретном случају на радном месту возача, који је од стране послодавца са статусом привредног друштва упућен на службени пут у иностранство, уместо дневнице за службени пут која је прописана Уредбом, обезбеди исхрана на службеном путу давањем тзв. ланч пакета за сва три obroka на терет средстава послодавца, и да му се по том основу умањи дневница за 60% као да је обезбеђена бесплатна исхрана сходно члану 22. Уредбе.“

**(Коначно правно схватање усвојено једногласно на заједничкој седници апелационих судова и то:
Апелационог суда у Београду, Апелационог суда у Нишу, Апелационог суда у Новом Саду и
Апелационог суда у Крагујевцу одржаној дана 11. априла 2014. године у просторијама Апелационог
суда у Новом Саду)**

Улица Немањина бр. 9, 11000 Београд, Република Србија
uprava@bg.ap.sud.rs

Тел: 00 381 11 363 50 41

E-mail:

2010 Апелациони суд у Београду